

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ

Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему «Сучасні види інформаційної продукції українських бібліотек
в умовах цифровізації суспільства»

Виконала: студентка 4 курсу
групи 6.0299-іс-з
спеціальності 029 Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа
ОП «Інформаційно-комунікаційна справа»

Патюккіна О.П.

Керівник – доцент, канд. філол. наук

Іванюха Т.В.

Рецензент – доцент, канд. філол. наук

Горбенко І.Ф.

Запоріжжя – 2024

ЗМІСТ

Завдання	3
Реферат	5
Вступ	7
Розділ 1. Інформаційна продукція бібліотек у контексті інформаційно-аналітичної діяльності.....	10
1.1 Основні напрямки інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек.....	10
1.2 Трансформація бібліотечних продуктів і послуг в умовах диджиталізації.....	17
Розділ 2. Нові види інформаційно-аналітичної продукції запорізьких бібліотек на сучасному етапі.....	24
2.1 Вплив диджиталізації на інформаційно-аналітичну продукцію публічних бібліотек Запоріжжя.....	24
2.2 Цифрові бібліотечні проєкти Наукової бібліотеки ЗНУ як результат диджиталізації.....	33
Висновки.....	43
Список використаних джерел.....	47
Лист академічної доброчесності.....	53
Summary.....	54

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет журналістики

Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності

Рівень вищої освіти бакалаврський

Спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечка та архівна справа

ОП Інформаційно-комунікаційна справа

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Березенко В.В.

«__» _____ 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Патюпкіній Оксані Павлівні

1. Тема роботи «Сучасні види інформаційної продукції українських бібліотек в умовах цифровізації суспільства».

керівник роботи Іванюха Тетяна Валеріївна, к.філол.н., доцент,

затверджені наказом ЗНУ від «08» грудня 2023 року № 2088-с.

2. Строк подання студентом роботи 20 травня 2024 року.

3. Вихідні дані до роботи: праці вітчизняних та зарубіжних дослідників сучасних бібліотечних процесів і продукції В. Варенка, Т. Гранчак, В. Загуменної, О. Кобелева, Т. Коваль, Т. Колесникової, О. Кузьменко, К. Лобузінної, О. Лопати, В. Медведевої, А. Овсієнко, Л. Пестрецової, А. Ржеуського, Г. Сілкової, Н. Соколовської, В. Степанова та інших.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки: 1) окреслити теоретичні засади дослідження сучасних напрямків інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек; 2) виявити тенденції трансформації бібліотечних продуктів і послуг в умовах диджиталізації; 3) охарактеризувати новітні напрямки діяльності запорізьких бібліотек, пов'язані з цифровізацією; 4) розглянути сучасні інформаційно-аналітичні продукти й послуги КЗ ЗОУНБ; 5) проаналізувати цифрові бібліотечні проекти Наукової бібліотеки ЗНУ.

5. Перелік графічного матеріалу – 1 таблиця, 12 рисунків.

6. Консультанти розділів роботи (проекту):

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Перший розділ	Іванюха Т.В., доцент	05.11.2023	05.11.2023
Другий розділ	Іванюха Т.В., доцент	15.01.2024	15.01.2024
Вступ, висновки	Іванюха Т.В., доцент	30.03.2024	30.03.2024

7. Дата видачі завдання 02.10.23 р.**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	Жовтень 2023 р.	Виконано
2.	Збір матеріалів для аналізу	Листопад-грудень 2023 р.	Виконано
3.	Підготовка Розділу 1	Січень 2024 р.	Виконано
4.	Написання Розділу 2	Березень 2024 р.	Виконано
5.	Формулювання вступу, висновків, оформлення роботи	Квітень 2024 р.	Виконано
6.	Одержання відгуку та рецензії, проходження нормо контролю	Травень 2024 р.	Виконано
7.	Захист роботи	Червень 2024 р.	Виконано

Студент

_____ (підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____ (підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота бакалавра «Сучасні види інформаційної продукції українських бібліотек в умовах цифровізації суспільства» – основний текст – 52 сторінки. Для виконання дипломної роботи використано 52 джерела.

Об'єктом дослідження є інформаційна продукція запорізьких бібліотек, зокрема, контент соцмереж КЗ ЗОУНБ, Центральної міської бібліотеки Запоріжжя для дорослих та цифрові проекти Наукової бібліотеки ЗНУ.

Предметом дослідження є інформаційно-комунікаційна та інформаційно-аналітична діяльність запорізьких бібліотек, використання новітніх технологій в умовах сьогодення.

Мета дослідження – виявити провідні напрямки розвитку новітніх форм інформаційних продуктів і послуг регіональних бібліотек в умовах цифровізації.

Щоб досягти цієї мети, поставлені такі **завдання**:

- 1) окреслити теоретичні засади дослідження сучасних напрямків інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек;
- 2) виявити тенденції трансформації бібліотечних продуктів і послуг в умовах диджиталізації;
- 3) охарактеризувати новітні напрямки діяльності запорізьких бібліотек, пов'язані з цифровізацією;
- 4) розглянути сучасні інформаційно-аналітичні продукти й послуги публічних бібліотек Запоріжжя;
- 5) проаналізувати цифрові бібліотечні проекти Наукової бібліотеки ЗНУ.

Методи дослідження: метод спостереження застосований у цій роботі під час аналізу наукової літератури та публікацій відомих науковців з даної теми; аналітично-порівняльний та метод кейсів використано для зіставлення інформаційно-аналітичної роботи запорізьких бібліотек; описовий метод застосовано для розкриття впливу диджиталізації на їх діяльність. Методи

класифікації та узагальнення використані для аналізу бібліотечних послуг і продуктів та формулювання висновків.

Методологічну і теоретичну основу дослідження складають праці, присвячені інформаційно-аналітичній діяльності та продукції сучасних бібліотек таких науковців, як В. Варенко, Т. Гранчак, І. Давидова, В. Загуменна, О. Кобелєв, В. Медведєва, Л. Пестрецова, Г. Сілкова, а також дослідників інноваційних бібліотечних процесів Т. Коваль, Т. Колесникової, О. Кузьменко, К. Лобузіню, О. Лопати, А. Овсієнко, А. Ржеуського, Н. Соколовської, В. Степанова та інших.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що здійснено сучасних тенденцій розвитку інформаційно-аналітичної діяльності українських бібліотек в умовах цифровізації та воєнного стану на прикладі запорізьких книгозбірень. Вперше досліджено новітню інформаційну продукцію КЗ ЗОУНБ та цифрові проекти Наукової бібліотеки ЗНУ.

Сфера застосування: результати дослідження можуть бути корисними для розвитку сучасних українських бібліотек та покращення їх роботи з метою задоволення потреб споживачів і ефективної інформаційно-комунікаційної діяльності.

**ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ,
ІНФОРМАЦІЙНА БІБЛІОТЕЧНА ПРОДУКЦІЯ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ
ПРОДУКТ, ІНФОРМАЦІЙНІ ПОСЛУГИ, ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ,
ЦИФРОВИЙ БІБЛІОТЕЧНИЙ ПРОЄКТ.**

ВСТУП

У сучасних умовах невизначеності, що пов'язані з воєнним станом в Україні, бібліотеки як одна з найважливіших інформаційно-комунікаційних інституцій допомагають українському суспільству протистояти збройній та інформаційній агресії. У цей складний і болючий для країни час бібліотеки продовжують здійснювати інформаційно-аналітичну роботу та набувають нових функцій. З іншого боку, ще з часів COVID-19, завдяки інтернет-технологіям бібліотеки почали пропонувати нові послуги, підвищувати якість традиційних послуг, освоювати незвичні форми діяльності. У зв'язку з подіями останніх років, бібліотеки розширяють діапазон інформаційних послуг та ресурсів, які можна отримати віддалено.

Проблемі впливу цифрових технологій на діяльність українських книгозбірень, сучасних цифрових бібліотечних комунікацій, використанню нових форм бібліотечних продуктів і послуг, загалом напрямкам їх інформаційно-аналітичної роботи присвячені праці багатьох вітчизняних практиків і дослідників, зокрема, В. Білоус, В. Варенка, І. Захарової, О. Кобелева, Т. Коваль, Л. Ковальської, О. Кузьменко, Г. Макарової, Л. Туровської, Л. Філіпової та інших. Однак поза увагою науковців знаходиться діяльність регіональних бібліотек в умовах диджиталізації, що і робить тему цього дослідження актуальною.

Метою дослідження є виявлення напрямків розвитку новітніх форм інформаційних продуктів і послуг регіональних бібліотек в умовах цифровізації.

Щоб досягти цієї мети, поставлені такі **завдання**:

- 1) окреслити теоретичні засади дослідження сучасних напрямків інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек;
- 2) виявити тенденції трансформації бібліотечних продуктів і послуг в умовах диджиталізації;

3) охарактеризувати новітні напрямки діяльності запорізьких бібліотек, пов'язані з цифровізацією;

4) розглянути сучасні інформаційно-аналітичні продукти й послуги публічних бібліотек Запоріжжя;

5) проаналізувати цифрові бібліотечні проекти Наукової бібліотеки ЗНУ.

Об'єктом дослідження є інформаційна продукція запорізьких бібліотек, зокрема, контент соцмереж КЗ ЗОУНБ, Центральної міської бібліотеки Запоріжжя для дорослих та цифрові проекти Наукової бібліотеки ЗНУ.

Предметом дослідження є інформаційно-комунікаційна та інформаційно-аналітична діяльність запорізьких бібліотек, використання новітніх технологій в умовах сьогодення.

Методи дослідження: метод спостереження застосований у цій роботі під час аналізу наукової літератури та публікацій відомих науковців з даної теми; аналітично-порівняльний та метод кейсів використано для зіставлення інформаційно-аналітичної роботи запорізьких бібліотек; описовий метод застосовано для розкриття впливу диджиталізації на їх діяльність. Методи класифікації та узагальнення використані для аналізу бібліотечних послуг і продуктів та формулювання висновків.

Методологічну і теоретичну основу дослідження складають праці, присвячені інформаційно-аналітичній діяльності та продукції сучасних бібліотек таких науковців, як В. Варенко, Т. Гранчак, І. Давидова, В. Загуменна, О. Кобелев, В. Медведева, Л. Пестрецова, Г. Сілкова, а також дослідників інноваційних бібліотечних процесів Т. Коваль, Т. Колесникової, О. Кузьменко, К. Лобузіню, О. Лопати, А. Овсієнко, А. Ржеуського, Н. Соколовської, В. Степанова та інших.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що здійснено аналіз сучасних тенденцій розвитку інформаційно-аналітичної діяльності українських бібліотек в умовах цифровізації та воєнного стану на прикладі запорізьких

книгозбірень. Вперше досліджено новітню інформаційну продукцію КЗ ЗОУНБ та цифрові проєкти Наукової бібліотеки ЗНУ.

Практичне значення роботи: результати дослідження можуть бути корисними для розвитку сучасних українських бібліотек та покращення їх роботи з метою задоволення інформаційних потреб споживачів і ефективної інформаційно-комунікаційної діяльності. Також отримані результати дослідження можуть бути використані студентами, які навчаються за освітньою програмою «Інформаційно-комунікаційна справа».

Апробація кваліфікаційної роботи здійснена під час V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі» (14-15 травня, НУ «Запорізька політехніка»). Тези доповіді «Інноваційні інформаційно-бібліотечні продукти в умовах диджиталізації: досвід запорізьких бібліотек» – у друці.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів із підрозділами, списку використаних джерел із 52 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ІНФОРМАЦІЙНА ПРОДУКЦІЯ БІБЛІОТЕК У КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Основні напрямки інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек

У сучасному інформаційному суспільстві людина постійно перебуває в постійних інтенсивних потоках інформації, зорієнтуватися в яких допомагають інформаційні інституції. Серед них ключове місце посідають бібліотеки, «які упродовж століть виконували функції збирання, збереження, забезпечення доступу до документної інформації, її ефективного використання» [24, с. 13]. Саме збір, обробка і поширення інформації та документів у зручних для споживача форматах є ключовим завданням бібліотек у сучасному світі.

Як стверджує В. Горвий, «українські реалії детермінують необхідність нарощування інформаційно-аналітичної діяльності бібліотечних установ, пов'язаної з донесенням до суспільства змістів сучасних інформаційних процесів, створенням наративів та трендів, сприянням доступу до використання необхідних для суспільного поступу інформаційних ресурсів» [7, с. 15]. Отже, зважаючи на важливість інформаційно-аналітичної діяльності сучасних бібліотек, для нашого дослідження насамперед треба охарактеризувати визначення поняття «інформаційно-аналітична діяльність» (ІАД).

Дослідниця Г. Сілкова визначає ІАД «як вид інформаційної діяльності, спрямований на інформаційне забезпечення управлінської сфери шляхом якісно-змістовного перетворення вихідної інформації з метою розробки варіантів управлінських дій» [40, с. 41].

За Ю. Сурмінім, інформаційно-аналітична діяльність – це «сукупність дій на основі концепцій, методів, засобів, нормативно-методичних матеріалів

для збору, накопичення, обробки та аналізу даних з метою обґрунтування та прийняття рішень» [44, с. 34].

В. Варенко визначає інформаційно-аналітичну роботу як процес, в результаті якого первинна інформація (сирі факти) перетворюються у вторинну, нову, аналітичну інформацію, довершену продукцію, передбачену для передачі замовнику. Дослідник пропонує більш широке визначення: «інформаційно-аналітична діяльність (ІАД) – це специфічний різновид інтелектуальної, розумової діяльності людини, в процесі якої внаслідок певного алгоритму послідовних дій з пошуку, накопичення, зберігання, обробки, аналізу первинної інформації утворюється нова, вторинна аналітична інформація у формі аналітичної довідки, звіту, огляду, прогнозу тощо» [5]. Науковиці І. Захарова та Л. Філіпова у свою чергу розглядають ІАД «як соціально-організований різновид наукової праці, яка виконується в цілях підвищення ефективності досліджень і розробок і полягає в здійсненні таких головних процесів, як: збір, аналітико-синтетична переробка, зберігання і пошук закріплених в документах наукової інформації, а також в наданні цієї інформації ученим і фахівцям у відповідний час у зручній для них формі» [17]. В останніх двох визначеннях автори вже більше розкривають сам процес інформаційно-аналітичної переробки інформації.

Отже, розглянувши ці визначення можна охарактеризувати поняття інформаційно-аналітичної діяльності як процесу пошуку, збору, обробки інформації для задоволення інформаційних потреб користувача.

Фахівці розглядають інформаційно-аналітичну діяльність у двох аспектах: інформаційну роботу та аналітичну роботу. І. Захарова та Л. Філіпова зазначають, що «інформаційний рівень полягає в пошуку, збиранні, зберіганні, поширенні інформації, а аналітичний рівень полягає в узагальненні, класифікації інформації, її аналізі і перетворенні, розробці висновків, пропозицій, рекомендацій і прогнозів» [17, с. 25].

Згідно з таким тлумаченням інформаційний процес складається з наступних складових: отримання інформації; переробка (узагальнення) інформації; накопичення (зберігання) інформації; передача інформації.

Збір інформації – це процес, з якого починається вся інформаційна робота. Він полягає в отриманні інформаційними службами повідомлень всіх видів по різних каналах зв'язку.

Наступний процес обробки інформації полягає в інформаційному аналізі і синтезі повідомлень; й інакше називається аналітико-синтетичною переробкою інформації. Поняття «аналіз» означає процедуру поділу об'єкта, предмета, явища, процесу або властивості предмета чи відносин між предметами, на частини. Поняття «синтез» є протилежним до аналізу – поєднання різних елементів, сторін предмета в єдине ціле, і полягає у пізнанні об'єкта дослідження у єдності та взаємозв'язку його частин. Тож, можна зробити висновок що аналітико-синтетична переробка документної інформації це перетворення документів у процесі їх аналізу та вилучення потрібної інформації, а також оцінка, зіставлення, узагальнення й подання інформації у вигляді, що відповідає інформаційному запиту.

Наступний процес – зберігання інформації, він пов'язаний із забезпеченням збереженості зібраних і оброблених повідомлень для передачі їх у просторі та часі. Інформаційні повідомлення, реалізовані в певній матеріальній формі, можуть зберігатися в службах: документальної інформації (книгосховищах, депозитаріях, бібліотеках, архівах, музеях і т.п.); фактографічної інформації (редакція газет, телебачення, адресних і довідкових бюро тощо); концептографічної інформації (службах патентної експертизи, прогнозування); комплексних інформаційних службах (службах і центрах інформації).

Розповсюдження інформації – це завершальний інформаційний процес, суть якого полягає у видачі відповіді на запит споживача.

Головне правило інформаційно-аналітичного процесу, за словами В. Варенка: «аналітичний продукт, створений у результаті інформаційно-

аналітичного процесу, повинен бути придатним для використання замовником, корисним для нього вже в момент свого створення» [7, с. 38]. Згідно до цього існують принципи організації інформаційно-аналітичного процесу.

Серед них І. Захарова та Л. Філіпова виділяють наступні. Перш за все, це цілеспрямованість – орієнтація аналітичної діяльності на досягнення конкретних цілей розв'язуваних завдань.

Друге це актуальність – аналітична діяльність повинна впливати з потреб практики, мати високий рівень важливості в даний момент, в даній ситуації, для вирішення конкретної проблеми.

«Своєчасність – отримання та видача результатів аналітичної діяльності у необхідний термін, у зручному вигляді та у формі, призначеній для безпосереднього використання адресатом. Своєчасність передбачає надходження інформації в потрібний момент прийняття інформаційного рішення, коли вона ще може вплинути на результат його прийняття. Несвоєчасність надходження інформації затягує процес прийняття рішень, призводить до зниження цінності і достовірності інформації, оскільки вона частково втрачає актуальність.

Достовірність – облік істинності вихідних даних аналізу, точності використовуваних кількісних даних, ступеня об'єктивності та обґрунтованості висновків, оцінок, пропозицій. Повнота – використання всієї наявної інформації, що стосується вирішуваних завдань. При цьому передбачається висування та перевірка всіх можливих варіантів розвитку подій, версій про сутність та причини досліджуваного явища, визначення закономірностей його розвитку» [17].

Суб'єктами інформаційно-аналітичної діяльності є: особистість, держава, виробники первинної інформації або вторинної інформації, служби пошуку інформації, бібліотеки, інформаційні центри, інститути тощо. Об'єктами інформаційно-аналітичної діяльності є інформаційно-аналітичні продукти та послуги.

Як суб'єкт ІАД, бібліотеки на початку ХХІ століття активно здійснюють збір, обробку, аналіз, зберігання та поширення інформації, використовуючи сучасні інформаційні технології.

Варто наголосити, що саме бібліотечній сфері належить пріоритет у систематичній організації інформації та знань. Саме у бібліотеках почали створювати спеціальні «фонди зафіксованих знань», розробляти методи спрощення доступу до бібліотечних фондів через розробку бібліотечно-бібліографічних класифікацій, каталогів, бібліографічних покажчиків тощо, здійснювати формування, опис змісту бібліотечних фондів відповідно до існуючих класифікацій науки.

У наш час інформаційно-аналітична діяльність властива бібліотеці з погляду як оптимізації системи обслуговування читачів, так і вирішення проблем підвищення ефективності управління окремою бібліотекою та бібліотечною галуззю в цілому. Більше того, зараз інформаційна аналітика є одним з засобів адаптації бібліотек до нової соціальнокомунікативної реальності, яка, зокрема, характеризується турбулентністю зовнішнього середовища, що, безумовно, впливає як на внутрішню структуру бібліотечних установ, так і на їх розвиток загалом.

Сутність ІАД бібліотеки Л. Ковальська визначає так: «інформаційно-аналітична діяльність бібліотечної установи – це семантичне оброблення даних аналітиком (пошук, ознайомлення, обробка, опрацювання первинних даних, підготовка аналітичних довідок) з метою перетворення їх на інформаційну продукцію, яка задовольняла б попит не тільки бізнесмена, державного функціонера, а й простої людини» [24, с. 13].

Погляди науковців на напрямки ІАД сучасної бібліотеки можна узагальнити у вигляді наступної схеми (рис. 1.1).

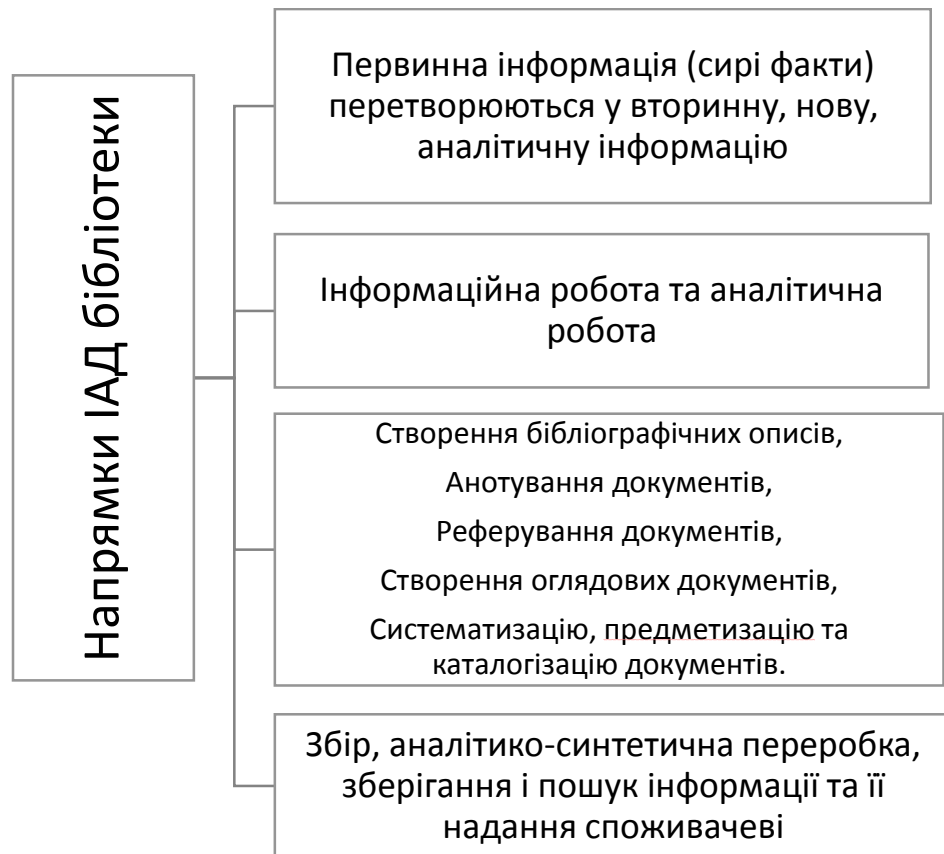

Рис. 1.1. Погляди науковців на напрямки ІАД бібліотек

О. Кобелев розглядає інформаційно-аналітичну діяльність бібліотек як соціокомунікаційний феномен, складник нової соціально-комунікаційної реальності, зумовленої «процесами інтелектуалізації суспільної діяльності, формуванням вимог прийняття рішень на різних рівнях суспільної організації існування людини, актуалізацією електронних інформаційних ресурсів суспільства і підвищенням вимог до інформаційно-аналітичної діяльності бібліотечних закладів у динамічних умовах сучасного інформаційного суспільства» [22, с. 88].

Отже, працівники бібліотек, інформаційні аналітики, переробляючи вхідну інформацію, яка міститься в первинних документах (книги, наукові збірники, дисертації, нотні, картографічні документи та інше), здійснюють перехід на вторинно-документальний рівень шляхом створення вторинного (похідного, інформаційного або інформаційно-аналітичного) документа.

Унаслідок здійснення інформаційної роботи формуються інформаційні документи, що «містять знання про первинні опубліковані й неопубліковані документи у формі описів, анотацій, рефератів на окремі документи або у формі оглядів групи документів певної тематики чи виду (статті, книги, нормативно-технічна документація, звіти про науково-дослідні і дослідно-наукові роботи, депоновані рукописи, дисертації, ресурси інтернет тощо)» [18, с. 35]. Результатом інформаційної діяльності бібліотек є інформаційні документи, що за цільовим призначенням і характером інформації поділяються на бібліографічні, реферативні, оглядові й аналітичні. Аналітична ж інформація, адресована користувачам, може бути представлена у вигляді доповіді, аналітичної довідки або статті у аналітичному виданні [18].

Варто зазначити, що ІАД бібліотек поширюється на різні сфери життєдіяльності суспільства, адже робота соціально орієнтована і має на меті задоволення інформаційних потреб представників різних професійних, соціальних груп, підприємств і організацій. У залежності від сфери та тематичного спрямування первинних документів, дослідники виділяють такі напрямки ІАД бібліотечних установ, що продемонстровано на рисунку 1.2.

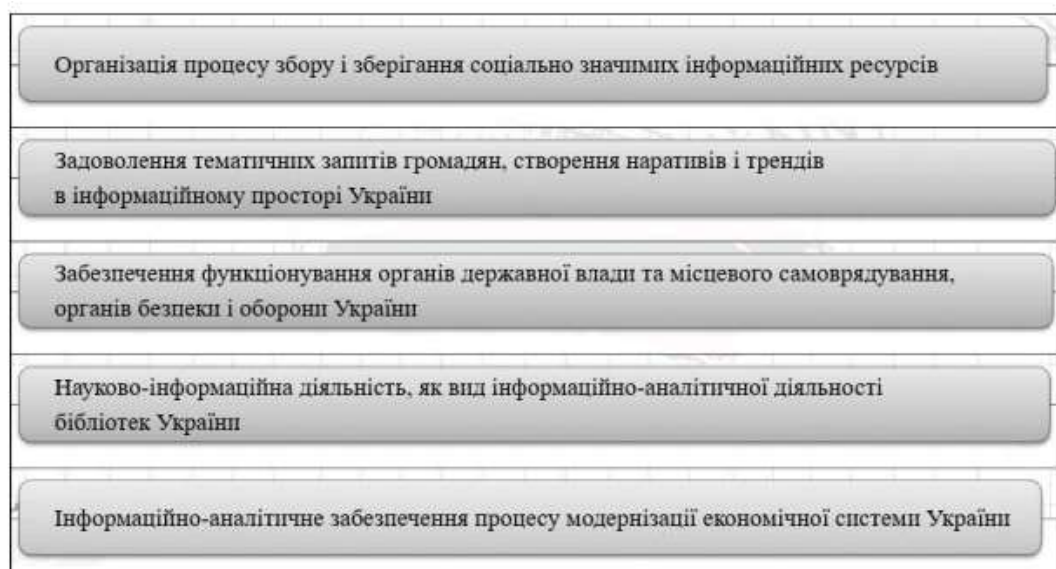

Рис. 1.2. Головні напрямки ІАД бібліотеки [24, с.18]

Попри значний прогрес українських бібліотек у галузі ІАД, науковці відзначають і наявність низки проблем, серед яких «пошук альтернативних напрямів забезпечення запитів сучасних користувачів через широке впровадження прогресивних технологій, новітніх сервісів і моделей обслуговування із метою якнайповнішого забезпечення інформаційних потреб у сферах науки, освіти, культури, державного управління, інноваційних досягнень країни» [31].

1.2 Трансформація бібліотечних продуктів і послуг в умовах диджиталізації

У першому підрозділі ми з'ясували, що результатом інформаційно-аналітичної діяльності є інформаційна продукція. У цьому більш детально охарактеризуємо визначення інформаційних продуктів і послуг та вплив інтернет- і цифрових технологій на їх вироблення, надання та поширення.

Втілення у життя аналітичної функції бібліотек реалізується, перш за все, шляхом створення інформаційно-аналітичних продуктів та послуг (фактографічних, адресно-довідкових, персональних, оглядово-аналітичних, повнотекстових БД) з урахуванням особливостей інформаційно-аналітичних досліджень. Іншим важливим напрямком є розвиток аналітичних технологій виробництва інформаційно-аналітичного матеріалу, застосування комп'ютерних технологій переробки інформаційних масивів та потоків.

У Законі України «Про інформацію» (ст. 40, 41) чітко позначені поняття «інформаційна продукція», «інформаційна послуга», «інформаційний продукт»: «інформаційна продукція – це матеріалізований результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення інформаційних потреб громадян, державних органів, підприємств, установ та організацій». «Інформаційна послуга – це здійснення інформаційної діяльності у визначений час і визначеній законом формі по доведенню інформаційної продукції до споживачів з метою задоволення їх інформаційних потреб» [37].

Чітка ієрархія цих понять закріплена у законодавстві і може бути проілюстрована у вигляді рисунку (рис. 1.3).

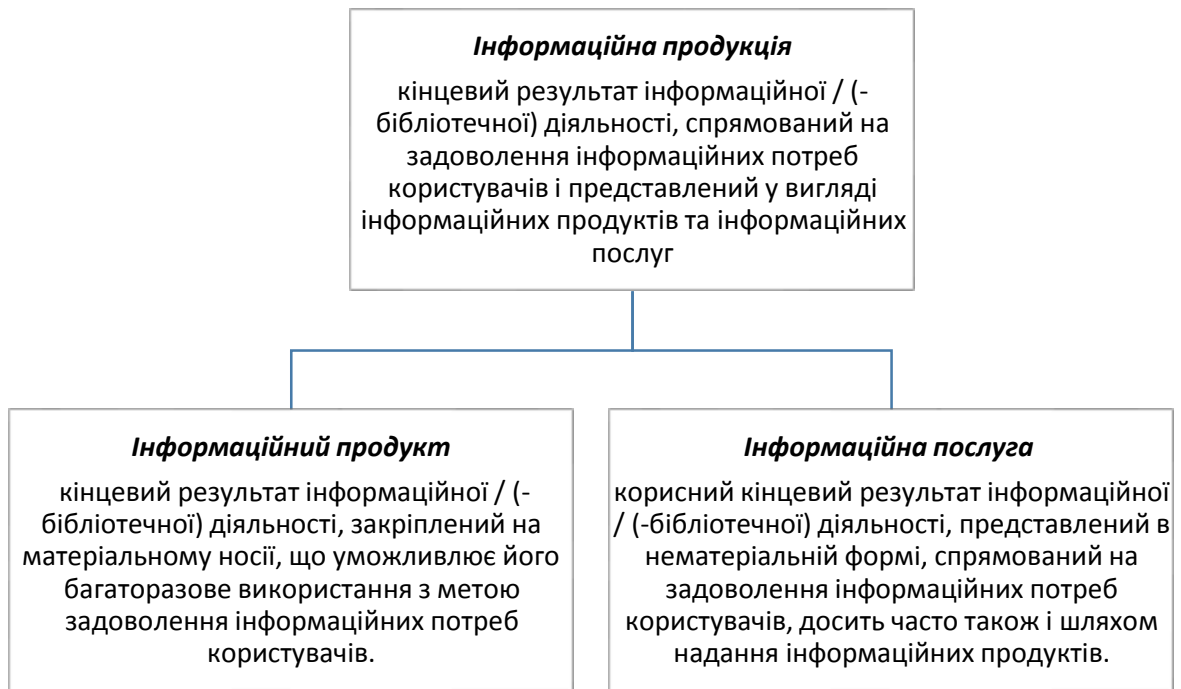

Рис. 1.3. Термінологічне поле поняття «інформаційна продукція» [17]

Дослідники також дещо відмінно трактують ці терміни. Наприклад, І. Захарова та Л. Філіпова пояснюють їх так: «інформаційний продукт – кінцевий результат інформаційно-бібліотечної діяльності, закріплений на матеріальному носії, що уможливорює його багаторазове використання з метою задоволення інформаційних потреб користувачів»; «інформаційна послуга – корисний кінцевий результат інформаційно-бібліотечної діяльності, представлений в нематеріальній формі, спрямований на задоволення інформаційних потреб користувачів, досить часто також і шляхом надання інформаційних продуктів» [17, с. 56].

За формою надання інформаційна продукція поділяється на: нематеріальну – послуга, коли об'єктом виробництва є комунікаційні процеси, і матеріальну – продукт, коли об'єктом виробництва є інформація на матеріальних носіях, або накопичені у фондах первинні джерела інформації.

У якості інформаційних продуктів можуть виступати дайджести, аналітичні огляди, бібліографічні покажчики, реферативні журнали тощо; інформаційних послуг – усні довідки, консультації бібліографа, видача книг, пошук в інтернеті та ін.

Інформаційні продукти сучасних бібліотек можна розділити на традиційні та інноваційні, пов'язані та вироблені з використанням інноваційних цифрових технологій. Традиційними формами інформаційно-аналітичної продукції бібліотеки є бібліографічні ресурси, до яких належать каталоги, картотеки, фонди методичних матеріалів, архіви виконаних довідок та запитів.

До основних видів інформаційно-аналітичної продукції бібліотеки, що створюється зусиллями її персоналу, відносять:

- 1) картотеки довідок, виконані бібліотекою на запит користувачів,
- 2) інформаційні папки, у тому числі й створені на вимогу користувача,
- 3) інформаційні стенди та плакати,
- 4) фонди перекладних матеріалів із іноземних мов,
- 5) методичні папки з розробками сценаріями масових заходів, планами роботи, іншими матеріалами щодо інноваційної роботи з користувачами,
- 6) електронний каталог,
- 7) інформаційний бюлетень нових надходжень до фонду бібліотеки,
- 8) бібліографічні покажчики на тему (персоналії),
- 9) мультимедійні матеріали (наприклад, буктрейлери, відеопрезентації, відеолекції, віртуальні екскурсії, цифрові копії документів та ін.),
- 10) інформаційно-аналітичні видання (бюлетені, альманахи, посібники), що відносяться до різних тем, затребуваних серед користувачів.

Однак сучасна бібліотека потребує розширення спектру послуг, тому актуальною в її роботі є підготовка нових форм інтелектуальної продукції. Їх поява пов'язана з новими інформаційно-комунікаційними технологіями. Саме новітні технології «дають можливість бібліотекам формувати принципово нові інформаційні ресурси, істотно поліпшувати якість обслуговування своїх

читачів, розширювати сегмент інформаційно-аналітичних послуг, забезпечувати надійне збереження інтелектуально-духовної пам'яті народу» [24, с. 15].

Інноваційні напрямки розвитку української бібліотеки на сучасному етапі пов'язані в першу чергу з диджиталізацією. Цифрова трансформація (оцифрування та перехід інформаційного поля на цифрові технології) охопило на початку XXI ст. усі сфери суспільного життя, пов'язані з використанням цифрових технологій, де споживачами цифрових технологій виступають усі – держава, бізнес, громадяни [19]. Термін диджиталізація вживається на позначення «переведення певної інформації з аналогового у цифровий формат для її легшого подальшого використання на сучасних електронних дивайсах» [19, с. 51].

Науковці констатують, що останнім часом наголос перемістився з «традиційного розуміння надання інформації до принципово нового розуміння взаємостосунків між бібліотекою та користувачем інформації – виникає поняття доступу до інформації. Перспективи розвитку бібліотечної діяльності в галузі користування фондами за посередництва науково-пошукового апарату переміщуються у сферу розвитку користування новими сервісами та послугами, які стають науковим інструментом забезпечення розвитку наукового знання в контексті нових технологій та виникнення е-Науки» [47, с. 9].

Цифрова трансформація бібліотек відбувається у двох ключових напрямках:

- 1) трансформація зовнішньої комунікації – переосмислення моделі вибудовування відносин бібліотека – користувач (володіння інформацією про потреби, орієнтир на користувача на кожному етапі взаємодії),
- 2) трансформація моделей внутрішньої діяльності, інформаційно-аналітичної роботи бібліотек.

Дослідниця О. Івашкевич виділяє такі напрямки внутрішньої трансформації бібліотек:

- бібліотеки активно оцифровують, розширюють колекції і обсяги книжкового зібрання, надаючи онлайн доступ для їх скачування;
- цифровізація в бібліотеках надає можливість створення електронного каталогу книжкового фонду;
- впровадження електронного читацького квитка (пошук і замовлення документів на своє ім'я, конфіденційність власних книжкових замовлень; автоматизація звернень через екаталог в режимі 24/7 без черг і очікувань);
- автоматизоване обслуговування та ведення бібліотечної статистики користувачів;
- функціональні чат-боти на платформі програмного забезпечення Telegram; безкоштовні мобільні додатки на платформі GooglePlay;
- сучасні бібліотечні сайти; власні спільноти у соцмережах Facebook та Instagram, загалом усе більше уваги приділяється соцмережам, спілкуванню з аудиторією в режимі онлайн;
- бібліотечні тематичні блоги;
- медіапродукти (буктрейлери, відеопрезентації для соціальних мереж);
- створення каналів на Ютубі;
- інтернетцентри, які безкоштовно надають різні послуги (доступ до мережі інтернет, зони вільного Wi-Fi; навчання комп'ютерної грамотності;
- можливість вільного доступу до фонду: відкритість для користувачів (книжки з спеціальним чіпом) [19].

Хоча процеси формування цифрового простору бібліотек ще тривають, наявні й певні проблеми на цьому шляху, однак ми сьогодні є свідками формування новітніх видів бібліотечних продуктів і послуг.

До новітніх інформаційних продуктів слід віднести:

- 1) тематичні дайджести (комюніке) щодо змісту статей наукових чи галузевих журналів (наприклад, у галузі права, економіки, техніки);

- 2) електронні колекції цифрових ресурсів, присвячені різним темам, які містять текстові документи та файли мультимедіа.
- 3) архіви електронних виставок, інтерактивних екскурсій.
- 4) зібрання оригінальних методичних розробок і наукових праць у форматі репозитаріїв.
- 5) колекції фото- та відеодокументів, що відносяться до історії бібліотеки та її діяльності (фотолітопис, відеоархів).
- 6) аудіогіди чи мобільні додатки доповненої реальності (AR);
- 7) анімовані постери, подібні до гіфок; плазмові монітори чи інформаційні довідники нового типу.

Що стосується інформаційних послуг, то з втратою бібліотеками монополії в інформаційному обслуговуванні (адже кожен, хто має доступ до інтернету, має можливість використовувати гігантські обсяги інформації), потенційні послуги, які може забезпечити бібліотека – це:

- безкоштовний мобільний доступ до будь-якого виду інтелектуального контенту, представленого в цифровій формі (книги, періодика, аудіо, відео, гри і т.д.);
- отримання висококваліфікованої консультативної допомоги при зверненні до інформаційних ресурсів всіх можливих видів і форматів;
- надання простору для живого людського спілкування – інтелектуального дозвілля [41].

На думку А. Овсієнко, у цифровому середовищі, де спостерігається дефіцит живого людського спілкування, «бібліотеки можуть позиціонувати себе в якості простору для інтелектуального дозвілля, який може стати візитною карткою бібліотек. Форми реалізації творчої активності: дискусійні клуби, літературні вечори, лекції з актуальної проблематики, інтелектуальні ігри – все це може позиціонуватися як послуги, що надаються саме бібліотеками» [33, с. 256].

Практика обслуговування показує, що багато видів новітньої продукції користуються попитом користувачів, тому спектр інформаційно-аналітичної

продукції бібліотеки постійно розширюється за рахунок розширення та поглиблення їх запитів: «об'єднуються різні за походженням традиційні та електронні документи, в тому числі цифрові, бібліотеки трансформуються в інформаційні центри, суттєво змінюється також система пошуку та аналізу інформації, яку зберігає та поширює наукова бібліотека» [47, с. 9-10]. Також відбувається ускладнення самої структури таких матеріалів: вони стають профільними, включають різні типи та види ресурсів, орієнтуються на цифровий формат подання інформації. Отже, інформаційна продукція та послуги бібліотек залишається затребуваним ресурсом у практиці обслуговування користувачів та розширює спектр інформаційних матеріалів, що нею надаються, за рахунок інноваційних продуктів і послуг.

РОЗДІЛ 2

НОВІ ВИДИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЗАПОРІЗЬКИХ БІБЛІОТЕК НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Як ми довели у першому розділі, ключова роль у створенні сучасного інформаційного простору відводиться бібліотекам, що були і залишаються центрами акумуляції, переробки та розповсюдження інформації та знань. Сьогодні вони повинні трансформуватися в інфополіси – комплекси з відповідною інфраструктурою, що забезпечує створення та переробку документних потоків для інформаційного забезпечення всіх сфер діяльності. У свою чергу, це зумовлює розвиток інформаційно-аналітичного вектора у сервісній роботі бібліотек. У цьому розділі ми розглянемо трансформації інформаційно-аналітичних продуктів і послуг запорізьких бібліотек, пов'язані з використанням цифрових технологій, на прикладі новітніх продуктів і послуг Комунального закладу «Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека» ЗОР, Центральної міської бібліотеки Запоріжжя для дорослих та цифрових бібліотечних проєктів Наукової бібліотеки ЗНУ.

2.1 Вплив диджиталізації на інформаційно-аналітичну продукцію публічних бібліотек Запоріжжя

Як стверджують дослідники, у сучасних соціально-економічних умовах розвитку суспільства постійно зростає соціальний ефект бібліотечної діяльності: «сьогодні бібліотека є тією установою, яка консолідує громадськість щодо вирішення соціально значущих проблем і бере участь у становленні громадянського суспільства в країні. Однією з прогресивних форм взаємодії бібліотек з різними структурами та користувачами є соціальне партнерство» [33, с. 256]. Дослідниця Л. Ковальська підкреслює, що «в останні роки дедалі частіше спостерігається використання бібліотек в якості

мережевого інструментарію розширення інформаційно-комунікаційних зв'язків суспільства» [24, с. 15].

Розширення соціальних і комунікаційних функцій сучасних бібліотек позначилося на тому, що в Україні і Європі поширеним є проєкт чотирьохпросторової моделі публічної бібліотеки. Відповідно до неї, чотири простори включають:

- 1) простір навчання,
- 2) простір натхнення,
- 3) простір зустрічей,
- 4) простір подій [49].

Цей проєкт сьогодні успішно реалізується бібліотеками України і тісно пов'язаний з цифровими трансформаціями. Зокрема, наявність у бібліотеки офіційного вебсайту та представництва в соціальних мережах дозволяє створити повноцінний образ сучасної соціокультурної установи, здатної активно функціонувати в цифровому користувацькому середовищі.

КЗ ЗОУНБ та Центральна міська бібліотека Запоріжжя для дорослих задля утримання своїх позицій в інформаційно-комунікаційному просторі, створення комфортних умов для своїх користувачів, підвищення рівня їх обслуговування, також застосовує соціальні мережі в рамках своєї діяльності.

При аналізі інформаційного наповнення сторінок бібліотек в соціальних мережах обов'язково треба звернути увагу на наступні моменти:

1. Зовнішнє оформлення сторінки. На сторінці обов'язково повинна бути інформація про заснування, там має бути представлено: адреса, контактний телефон, адреса вебсайту, а також графік роботи бібліотеки. Простір назв має легко запам'ятовуватися, бажано без використання аббревіатур. Також необхідно об'єднати вебсайт і акаунт в соцмережах спільними посиланнями, що дозволить залучити нових користувачів.

2. Навігація по сторінці. Слід групувати інформацію за темами, рубриками, розділами, використовуючи для цього хештеги (# ключові слова) для полегшення пошуку постів з потрібних тем.

3. Унікальність інформації. Для медіамайданчика цілком прийнятно є до 10-15% інформації, що публікування у вигляді репоста. Але наголошують на те, що часте використання запозиченої інформації може призвести до того, що передплатники можуть стати передплатниками тих майданчиків, чії репости ви публікуєте у себе.

4. Періодичність оновлення інформації. При активному веденні сторінки необхідно встановити графік публікації постів. У соцмережі повинна бути тільки найсвіжіша інформація про бібліотеку та її послуги. Звіти про заходи повинні виставлятися в день проведення заходи.

5. Активне використання інтерактивності соціальних мереж – організація конкурсів, акцій, вікторин проковує інтерес користувачів. Популярність соціальних медіа полягає в можливості висловитися, поділитися своєю думкою, тому бібліотеки повинні активніше організовувати опитування, обговорення по «книжковим» темам.

6. Підписка на тематичні джерела. Для збільшення аудиторії потрібно вступати в постійному режимі стежити за різноманітними сторінками українських та міжнародних бібліотек за для розуміння тенденцій та новинок. Також бажано розширювати коло професійного спілкування, вступаючи в бібліотечні спільноти й групи, активніше «дружити» з бібліотеками свого району і регіону в цілому.

Однією із ключових бібліотек міста є комунальний заклад «Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека» Запорізької обласної ради. Ця бібліотека докладает чималі зусилля за для задовільнення потреб своїх користувачів. Свою інформаційну кампанію вона проводить на таких майданчиках як Facebook та Instagram. Загалом під час дослідження сторінки у Facebook, перше на що було звернено увагу це формат: спільнота (фактично, це об'єднання людей за спільними інтересами та вподобаннями). При вході в спільноті чітко можна простежити, що в бібліотеки повністю оформлена «шапка» профілю (вихідна інформація), де точно прописано години роботи, адресу, електронну пошту, посилання на офіційний вебсайт (рис. 2.1).

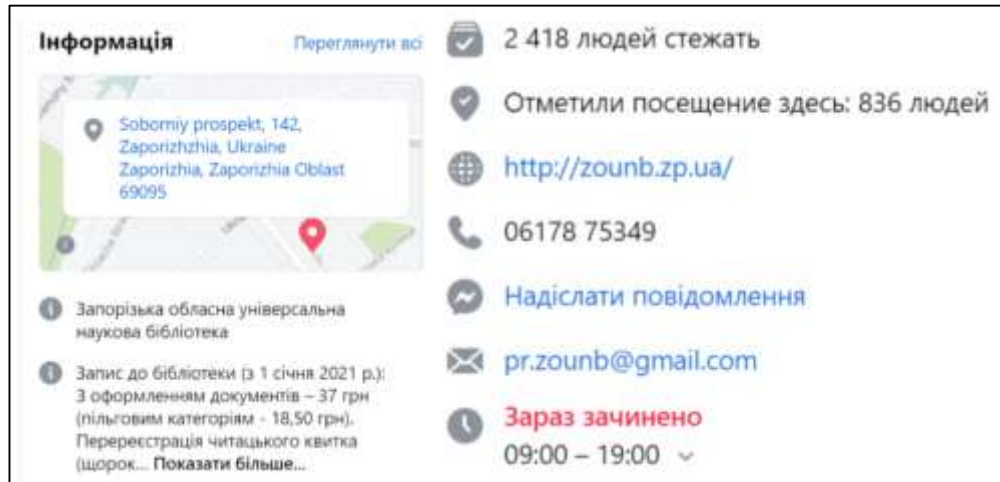

Рис. 2.1. Контактна інформація ЗОУНБ на Facebook

Далі вказано дані про інформаційні послуги, які надає культурний заклад, а також прописано їх вартість (оформлення читацького квитка на рік, оренда лекційної зали й т.д.). Слід зазначити, що бібліотека має свій логотип та притаманні їй кольори – блакитний та білий. Це створює засади для її ідентифікації та просування бренду.

У цілому, за спільнотою стежать близько 2 418 користувачів. За моніторингом основна аудиторія – користувачі, вікова категорія яких 25+. Так складається через те, що в більшості випадків Facebook орієнтований на більш зрілу групу людей, які звикли читати великі тексти й менш підкреслюють значущість візуального наповнення.

Пости, що оприлюднюють, часто пов'язані зі святами, що й доводить наявність певного контент-плану чи стратегії. Періодичність цих постів на день варіюється з одної до трьох публікацій. До того ж бібліотека публікує різноманітні повідомлення про проведення заходів та івентів, що проходили в її стінах та за її спонсорства, прикріплюючи фотографії та відеоматеріали. Також є пости, що анонсують події, тим самим залучаючи своїх користувачів до активної співпраці. Є рубрики, що виходять на постійній основі під хештегами – #zounb_підбірки, #подарунки_зоунб, #видання_ЗОУНБ, #Так_було_сторінками_наших_газет. Тексти публікацій мають середній

обсяг, дотримується публіцистичний стиль з деякими вкрапленнями розмовного (рис. 2.2). Присутність мультимедійного контенту дозволяє привабити нових користувачів та наочно продемонструвати потенціал культурної установи. Часто використовується різноманітна інфографіка, яка значно полегшує розуміння даних (рис. 2.2). Та попри достатню наповненість сторінки, реакцій та коментувань небагато.

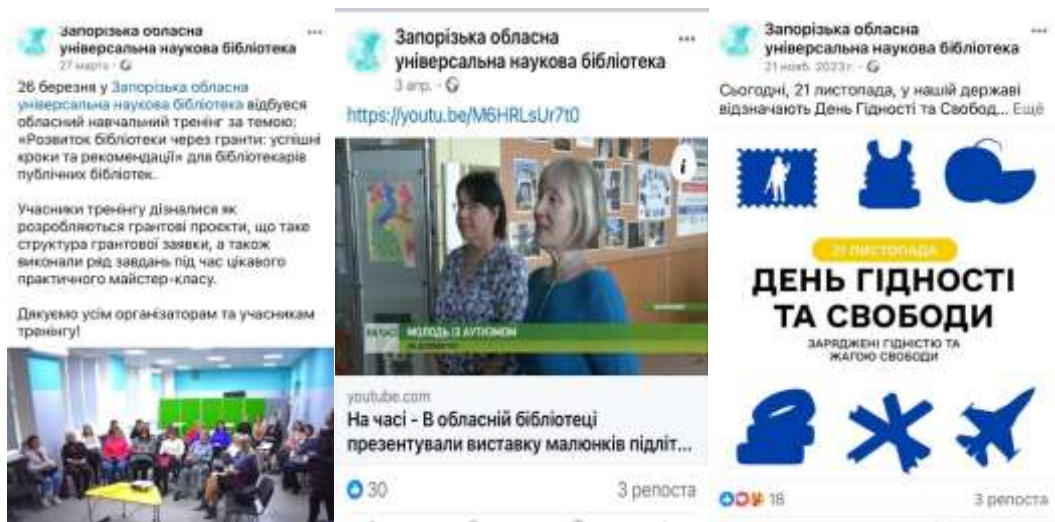

Рис. 2.2. Приклади новинного, мультимедійного та інфографічного контенту Facebook-сторінки ЗОУНБ

При дослідженні сторінки акцентовано увагу на присутність у Facebook і відділів бібліотеки, які намагаються якомога ширше популяризувати свою діяльність та детальніше сповіщати аудиторію про наявні можливості (Відділ наукової інформації та бібліографії ЗОУНБ, Центр національних культур ЗОУНБ, Відділ документів іноземними мовами ЗОУНБ і т.д.). Інформація з публікацій відділів можуть бути скопійована або опублікована у вигляді репосту.

Для кращого переходу на інші соціальні мережі використовують QR-код. Загалом під час дослідження сторінки цієї бібліотеки в Instagram, то можна було звернути увагу на дублювання постів та ідентичність фото- та відеоконтенту з Facebook. Це зменшує охоплення аудиторії, адже специфіка ведення сторінки Instagram передбачає лаконічні пости та естетичний візуал, наповнений різноманітними інфографіками. Проте підписок на акаунт

достатньо багато – 452. Сторінка має особливу рубрику – прямий ефір з письменником. Такий формат ведення комунікації дозволяє користувачам бути в курсі всіх подій навіть в режимі online.

Великий потенціал у популяризації діяльності КЗ ЗОУНБ має Youtube-канал бібліотеки. Хоча на початок 2024 р. у каналу 44 підписника та 102 відео, але окремі відділи головної запорізької бібліотеки мають значно розвиненіші канали. Так, інформаційно-бібліографічний відділ, що є самостійним структурним підрозділом Запорізької обласної універсальної наукової бібліотеки та здійснює загальнодоступне довідково-бібліографічне, інформаційне, консультативне обслуговування користувачів, має 6 плейлистів з понад 300 відеоматеріалів. Серед плейлистів – Бібліотечний гумор, Програми про бібліотеки, Реклама бібліотек, Новини Запорізької ОУНБ, Презентації та Буктрейлери.

Інноваційним видом інформаційно-бібліотечної продукції є саме буктрейлер. Як відомо, буктрейлер – це «короткий відеоролик (зазвичай тривалістю до 3 хв), створений для рекламування певної книги, її просування серед відвідувачів книгарень, книготорговельних інтернет-магазинів, користувачів бібліотек, з метою заохочення до читання. Основними завданнями його є: привернення уваги до книги шляхом яскравого та образного відеосюжету (візуального образу книги); створення читацької аудиторії; формування персонального бренду письменника» [45]. Однак сучасні бібліотекарі, окрім ігрових, анімційних, оповідних, концептуальних та інших видів буктрейлерів, пропонують і бібліографічні.

До таких суто бібліотечних буктрейлерів належить буктрейлер до видання «Тарас Шевченко. 1989-2004 : матеріали до бібліографії / уклад. Г. І. Гамалій ; Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України. Київ, 2005. 300 с.». Матеріали до бібліографії подають видання творів Т. Шевченка та літератури про нього, що вийшли друком протягом 1989 - 2004 років. До покажчика увійшли книжки, статті зі збірників, періодичних і продовжуваних видань, твори Шевченка, як літературні, так і живописні, переклади на інші мови,

література про життя та діяльність поета, надбання українського та світового шевченкознавства, матеріали про місце Кобзаря у світовій і вітчизняній історії, про шевченківські місця та вшанування його пам'яті. Видання адресується науковцям, літературознавцям, мистецтвознавцям, викладачам, студентам, бібліотекарям, а також усім, хто зацікавлений багатогранною спадщиною великого письменника, митця і громадянина.

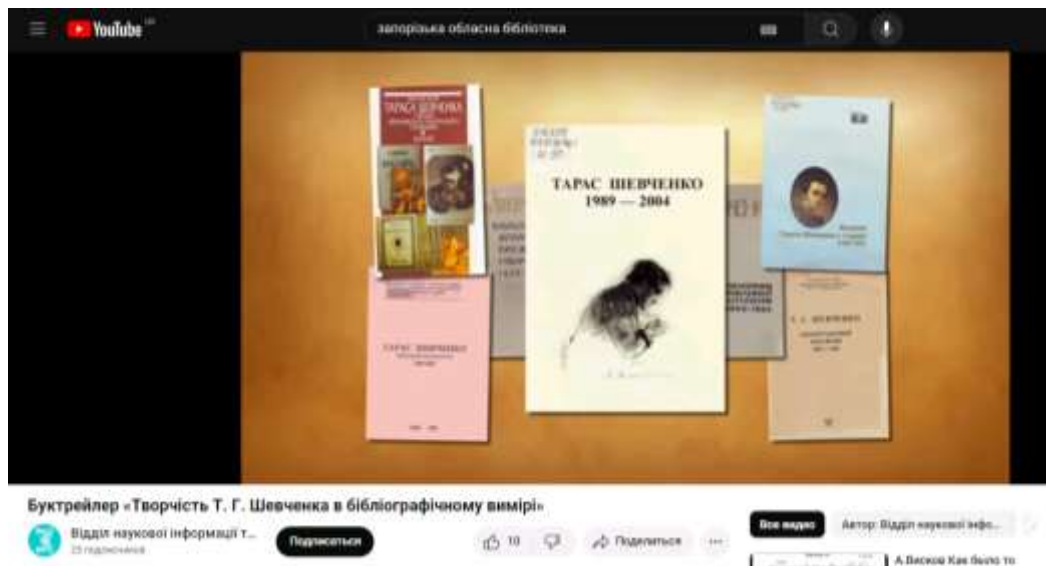

Рис. 2.3. Кадр з буктрейлера бібліографічного показника [6]

Також серед запропонованих буктрейлерів – новинки вітчизняного та зарубіжного письменства, анонси презентацій творів запорізьких авторів тощо. До бібліографічних буктрейлерів можемо віднести і огляд видання «Діти з особливими потребами в освітньому просторі України : бібліографічний показник / КЗ «ЗОУНБ» ЗОР ; [уклад.: Ю. Щеглова, М. Маслова, Г. Мацієвська]. – Запоріжжя : ФОП Мокшанов В. В., 2017. – 256 с. – Імен. показч.: с. 223-253». Цей показник був презентований у вигляді буктрейлера, оскільки дає огляд літератури з актуальної теми, адже інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір України є одним із напрямів гуманізації всієї системи освіти. Такі діти можуть навчатися у загальноосвітніх школах за умови реалізації інклюзивної моделі освіти, що потребує змін на всіх рівнях, оскільки це особлива система навчання, яка охоплює різноманітний контингент учнів і

диференціює освітній процес, зважаючи на потреби дітей усіх груп та категорій. Мета пропонованого покажчика – узагальнити досвід роботи із зазначеними категоріями дітей та допомогти у вирішенні нагальних проблем щодо впровадження інклюзивної освіти в Україні.

Другою бібліотекою для дослідження стала Центральна міська бібліотека Запоріжжя для дорослих, що функціонує за програмою Запорізької міської ради «Бібліотеки нового формату». Свою діяльність вона презентує тільки через Instagram. Недоліком є відсутність власного офіційного вебсайту.

При вході на сторінку одразу наголошують на розміщення бібліотек у місті. Можна побачити в колонці «Актуальне» їх адресу з фотографіями (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Оформлення сторінки міської бібліотеки в соціальних мереж

На акаунт бібліотеки підписані близько 1445 користувачів. Більшість з яких досить часто реагує «лайками» та коментарями. Сучасне оформлення, стильний дизайн та усталена кольористика бренду є ключовими для ведення цієї сторінки. Публікації легко та доступно розкодовуються читачами, звертання йде від першої особи в неформальній, розмовній формі. Текст лаконічно поданий, доповнений смайлами. Одним із методів спілкування з користувачами є публікування stories (короткі повідомлення, що зберігаються 24 години) (рис. 2.5).

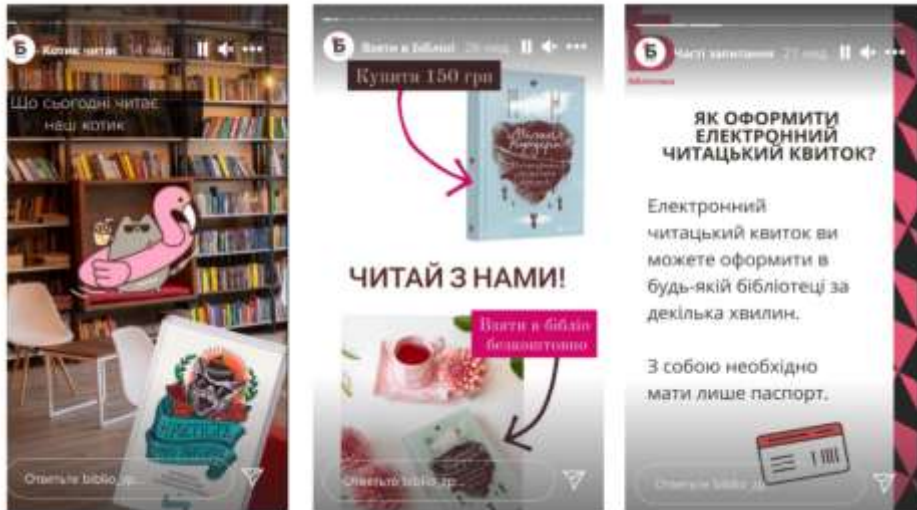

Рис. 2.5. Приклади stories у соцмережах ЦМБ Запоріжжя для дорослих

Приміщення бібліотеки використовують як коворкінг, тому проведення тренінгів, івентів, семінарів, виставок супроводжується фотографіями, промо-роліками та короткою анотацією на сторінці акаунта (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Приклад проведення заходів та їх анонсування в соціальній мережі бібліотеки

Отже, здійснений аналіз дає змогу дійти висновку, що при веденні сторінки в соціальних мережах, перш за все потрібно звертати увагу на

візуальне оформлення, дотримання єдиного стилю, корисність текстового наповнення, створення інтерактивного контенту, що буде залучати потенційних клієнтів прийти в бібліотеку.

У зв'язку з розширенням можливостей ведення комунікаційної діяльності бібліотек, виникли нові види інформаційно-аналітичної продукції. До них, безперечно, можна віднести: пости або публікації різної тематики на сторінках соцмереж, мультимедійні публікації, інтерактиви та опитування в актуальних історіях, stories, анонси, інфографіку, анімовані постери, анонси, буктрейлери.

Підсумовуючи, зазначимо, що для успішної взаємодії з аудиторією необхідно використовувати різні інструменти та підходи, які відповідають потребам та вимогам споживачів. Важливо також вдосконалювати ці інструменти та методи, зокрема з використанням новітніх технологій, щоб забезпечити максимальний ефект від взаємодії з аудиторією.

2.2 Цифрові бібліотечні проєкти Наукової бібліотеки ЗНУ як результат диджиталізації

Провідною науковою бібліотекою Запорізького регіону є Наукова бібліотека ЗНУ. Адже на сьогодні загальний документний фонд бібліотеки складає понад 920 тис. прим. друкованих та електронних видань, з них українською мовою – 436 тис. прим., фонд періодичних видань налічує 137 тис. прим. журналів та газет, фонд дисертацій та авторефератів дисертацій складає 98 тис. прим., колекція рідкісної книги – зібрання видань XIX – першої половини XX століття становить понад 9 000 прим. [32].

Особливістю функціонування бібліотек ЗВО є їх включеність у науково-дослідний процес закладу освіти та набуття книгозбірнею науково-організаційних функцій. Науковці Л. Березівська, Н. Кушнарєнко, Т. Лога, Ю. Палеа та інші підкреслюють, що діяльність наукових бібліотек ЗВО має науково-прикладний характер, ключовою є орієнтація на розв'язання

актуальних проблем інформаційного забезпечення науково-дослідної діяльності професорсько-викладацького складу університетів.

Як зазначено на сайті бібліотеки, «наукова бібліотека ЗНУ – це інформаційна база навчальної та науково-дослідницької діяльності науково-педагогічних працівників і студентів, динамічний сучасний інформаційно-бібліотечний центр Запорізького національного університету», а формування бібліотечного фонду та робота книгозбірні «здійснюється згідно з освітньою, науково-дослідницькою та виховною місією університету, з урахуванням потреб наукового і академічного процесів в ЗНУ та на основі постійної співпраці з факультетами та науковими центрами університету» [32]. У своїй діяльності наукова бібліотека ЗНУ керується Конституцією України, Законом України «Про бібліотеку та бібліотечну справу», Положенням про наукову бібліотеку ЗНУ, а також посадовими інструкціями.

Для наукових бібліотек характерне розширення (трансформація) традиційної інформаційної функції в інформаційно-аналітичну [26]. Тому діяльність більшості відділів Наукової бібліотеки ЗНУ пов'язані з аналітико-синтетичною обробкою інформації та документів на основі цифрових технологій. Зокрема, відділ автоматизації забезпечує роботу сайту бібліотеки, а також базову програму обробки інформації – УФД/Бібліотека. Для роботи з програмою потрібно знати деякі відомості про потрібну книгу (автор, видавництво тощо). Для загального пошуку необхідної літератури потрібно не дописуючи слово до кінця поставити знак *. Також цей відділ курує роботу мобільного додатку LibClient на гаджеті з системою Android, що дає можливість дистанційного бібліотечного обслуговування (рис. 2.7).

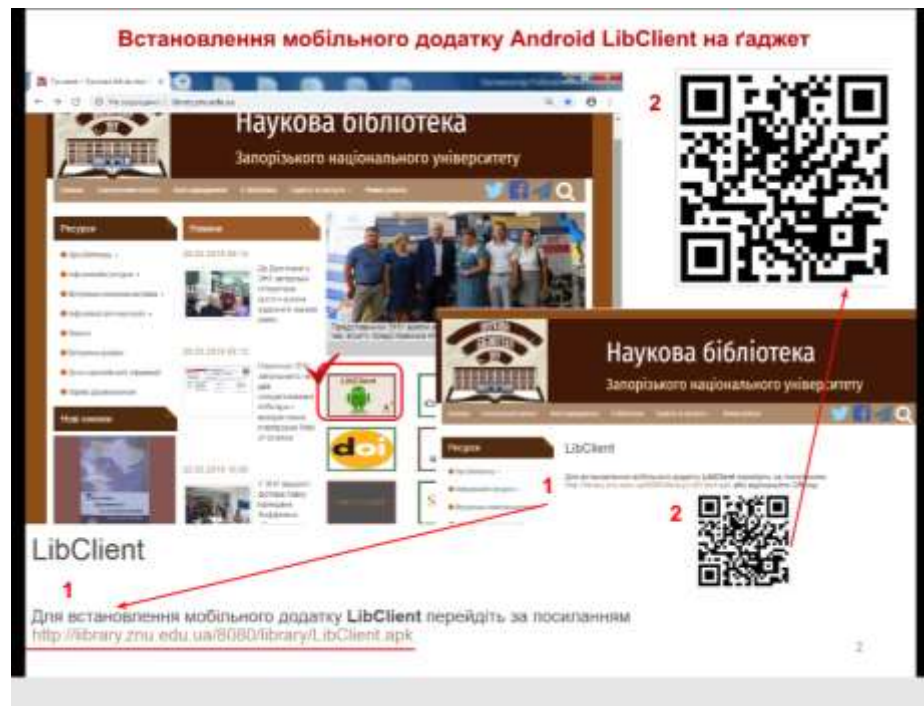

Рис. 2.7. Особливості розташування та встановлення додатка LibClient на Android

Завдяки мобільній версії електронного каталогу студент може завантажити на власний смартфон (ОП Android) LibClient за лінком <http://library.znu.edu.ua/2381.ukr.html> і мати власну «Бібліотеку в смартфоні», що надає доступ до інформаційних ресурсів університетської бібліотеки будь-де і в будь-який час. Мобільний додаток LibClient функціонує як електронний каталог у режимі реального часу. Він виконує всі функції та сервіси і готовий надати будь-яку інформацію: які підручники є для вивчення дисципліни, підготовки до семінарських та практичних занять, що нового публікувалося в друкованих і електронних журналах з навчальної чи наукової теми. Користувач може замовити зі свого смартфона відібрані видання в бібліотеці, завантажити електронну книгу або статтю з журналу [32].

Особливість довідково-бібліографічного відділу в тому, тут можливо отримати консультації від співробітників про наявність у фонді наукової бібліотеки конкретного видання, а також отримати допомогу у складанні інформаційно-бібліографічного списку літератури. Окремо на сайті у вкладці

«Сервіси і послуги» є посилання на «Запитай бібліотекаря», де можна подати довідкові запити та отримати необхідну інформацію в дистанційному форматі.

Відділ комплектування – у цьому відділі починається і закінчується життєвий цикл літератури. Вони складають кошторис на закупівлю, акти про списання літератури. Також, як і інші відділи, вони можуть вносити до бази даних літературу і проводити штрих-кодування.

Окремо потрібно виділити зал електронних ресурсів, де студенти можуть самі попрацювати з сайтом наукової бібліотеки або скористатись програмою УФД/Бібліотека, де можуть зробити пошук, відбір, запити при пошуку необхідної книжки. Уже за часів COVID-19 студенти та викладачі могли користуватися фондами та послугами бібліотеки завдяки сучасним цифровим технологіям: електронному каталогу, доступна була доставка документів онлайн та віртуальна довідка. З самого початку пандемії «більше сотні читачів з України, Німеччини, Ізраїлю та Польщі звернулися до книгозбірні протягом двох місяців. Особливо популярним став сервіс електронної доставки документів. Співробітники відсканували та відправили близько двох тисяч сторінок книг. Для студентів стали доступними бази даних Scopus, Web of Science. Видавництва De Gruyter та Springer надали електронні посібники» [11].

Цифровізація інформаційних продуктів і послуг Наукової бібліотеки ЗНУ відбувалася поетапно, про що свідчать факти з історії бібліотеки:

1) з 2000 р. на базі програмної системи «УФД/Бібліотека» функціонує електронний каталог – він є базовою архітектурою електронного інформаційного середовища бібліотеки. Обсяг електронного каталогу досяг 1 млн 200 тис. бібліографічних записів на всі види друкованих та електронних видань, що надходять до бібліотеки та результати ретроспективного обліку фондів;

2) 1 вересня 2007 р. було відкрито зал електронних ресурсів, якому сьогодні належить провідне місце в інформаційному просторі наукової бібліотеки ЗНУ . Він відкрився у спеціально обладнаному приміщенні з 24

комп'ютерами. Цей електронний читальний зал надає доступ до ресурсів електронної бібліотеки та електронного каталогу, до світових електронних баз даних;

3) З метою адаптації наукових фахових видань ЗНУ до сучасних вимог науковою бібліотекою розробляє цифрові ідентифікатори об'єктів (DOI) для фахових видань ЗНУ та статей, вносить до єдиного міжнародного реєстру DOI на платформі агенції CrossRef;

4) у рамках реалізації в ЗНУ Проекту «Сприяння академічній доброчинності в Україні» на наукову бібліотеку ЗНУ покладено координаційні та технічні питання організації доступу до сервісу Unicheck компанії «Антиплагіат»;

5) з 2011 р. Наукова бібліотека ЗНУ приєдналася до проекту «Електронна бібліотека України: створення центрів знань в університетах України «ElibUkr» [http://http://www.elibukr.org/](http://www.elibukr.org/), що діє в Україні з ініціативи Києво-Могилянської фундації Америки. Завдяки реалізації проекту науковці ЗНУ отримали доступ до баз даних світової наукової інформації: тестовий доступ до 70 баз даних, до 99 баз наукової інформації відкритого доступу, пошукових систем наукової інформації, відкритих електронних архівів університетів України;

6) у 2016 р. Наукова бібліотека приєдналася до проекту корпоративного формування інформаційного порталу «Наука України: доступ до знань», який ініціювала Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського та представила на порталі електронний каталог, електронний архів бібліографічних покажчиків, підготовлених науковою бібліотекою, подає бібліографічну інформацію про видання електронної бібліотеки та доступ до електронних версій наукових фахових видань;

7) проект «Відкритий простір бібліотеки. Open space library», що отримав міні-грант від Британської Ради в Україні за міжнародною програмою «Активні громадяни в усьому світі», сприяв створенню нового середовища для відвідувачів бібліотеки – зони для коворкінгу з потужним WI-Fi. На сьогодні

Відкритий простір бібліотеки – це місце, де можна поспілкуватися з друзями, провести ділову зустріч, взяти участь у культурних заходах;

8) з 1 вересня 2018 р. з метою розширення переліку інформаційних послуг у науковій бібліотеці запроваджено платні послуги для сторонніх читачів: сканування літератури з фондів бібліотеки та електронна доставка цифрових копій; визначення індексів УДК та авторського знаку до наукових та навчально-методичних праць [32].

Розглянемо бібліотечні цифрові проекти як результат диджиталізації інформаційних продуктів і послуг. Бібліотечний цифровий проект як «інтелектуальний міждисциплінарний продукт творчої співпраці бібліотечних спеціалістів та вчених у галузі соціогуманітарних наук» [27, с. 209] сьогодні є головним фактором розбудови цифрової дослідницької інфраструктури України. Актуальними формами втілення бібліотечних цифрових проектів є:

- бази даних (бібліографічні, архівні, довідкові тощо),
- цифрові архіви культурної спадщини,
- електронні текстові публікації рукописів, листів тощо,
- аудіовізуальні бази даних (аудіо, ноти, відео),
- імерсивні технології (3D віртуальні реконструкції, доповнена та віртуальна реальність),
- веб-додатки, мобільні додатки, сайти, віртуальні виставки,
- електронні видавничі проекти,
- портали та сховища знань (репозитарії).

Отож, очевидно, що на сучасному етапі бібліотеки «залучаються до цифрових гуманітарних проектів не лише як ресурсна база гуманітарних досліджень, а і як повноправні наукові партнери у побудові ефективної цифрової ситсеми наукових досліджень» [27].

Успішними цифровими науковими проектами в Україні є ElibUkr-OA (<http://www.elibukr.org/>), Наукова періодика України (журнали відкритого доступу <http://journals.urau.ua/>), Проєкт Наука України в дзеркалі наукометричної бази даних SciVerse Scopus

(<http://www.jsi.net.ua/scopus/scopus.html>), що дають можливість науковцям здійснювати повнотекстовий пошук інформації та пошук за метаданими, оприлюднювати власні дослідження, консолідувати та вдосконалювати доступ до національних наукових ресурсів. Нещодавно стартував новий цифровий проєкт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського ResearchUA – бібліотечна цифрова платформа підтримки наукових досліджень в Україні, орієнтована на акумулювання, інтегрування, ефективне використання наукових ресурсів України в електронному форматі.

Бібліотека завжди виступала ретранслятором науки та культури суспільства. Так, прикладом реалізації відповідної функції та успішного цифрового бібліотечного проєкту може слугувати проєкт електронної бібліотеки «Культура України» Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, яка оцифровує власні паперові фонди та сприяє поширенню знань про українську культуру, задоволенню потреб в інформації з питань культури ([https:// elib.nlu.org.ua](https://elib.nlu.org.ua)).

Проєкт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського «Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини» пропонує своїм користувачам доступ до книжкових пам'яток, що є національним надбанням України. В межах цього проєкту НБУВ формує фундаментальну цифрову колекцію «Україніка». З метою удосконалення доступу до оцифрованих матеріалів з її фондів було здійснено низку відповідних налаштувань на сайті бібліотеки: налаштована нвігаційна панель пошуку матеріалів за типом ресурсів; організовано доступ до цифрової інформації за предметними рубриками та відповідним колекційним принципом (<http://nbuv.gov.ua/node/3506>).

Щодо Наукової бібліотеки ЗНУ, то аналіз сайту університетської книгозбірні дає можливість продемонструвати її цифрові проєкти у вигляді таблиці пропонованих нею цифрових інформаційних продуктів і послуг (рис. 2.8):

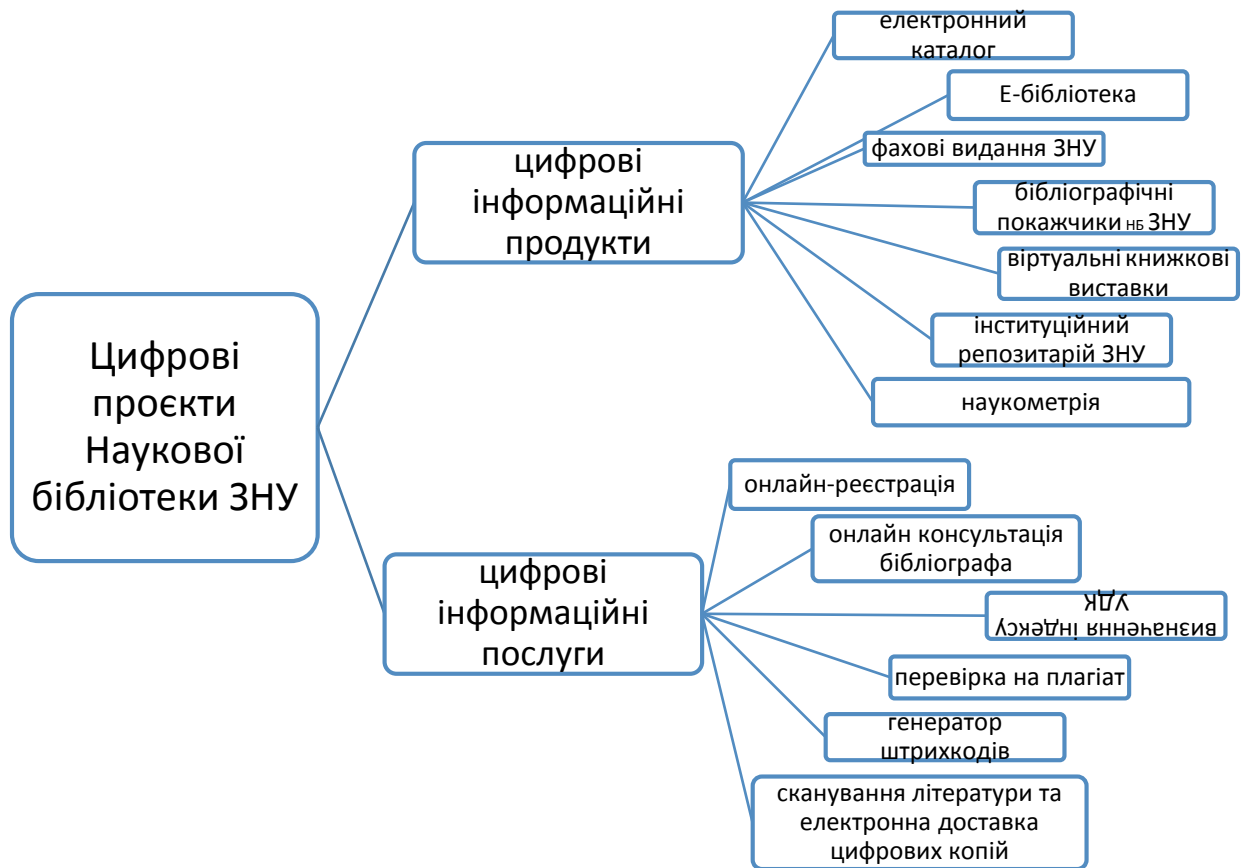

Рис. 2.8. Цифрові інформаційні продукти та послуги Наукової бібліотеки ЗНУ

Електронний каталог Наукової бібліотеки ЗНУ – відносно новий інформаційний продукт, що на сьогодні працює в онлайн-доступі та дає низку переваг і можливостей як для викладачів, так і для здобувачів освіти. До переваг електронного каталогу можна віднести:

- пошук за автором, назвою, будь-якими складовими бібліографічного опису (рис. 2.9);
- є можливість побачити кількість примірників джерела, місце його зберігання, наявність електронної копії (доступ до неї у локальній мережі університету);
- можливість робити відбір літератури у формат бібліографічного опису за ДСТУ 7.1:2006;
- робити замовлення он-лайн і книг, і періодичних видань;
- перегляд літератури до всіх дисциплін.

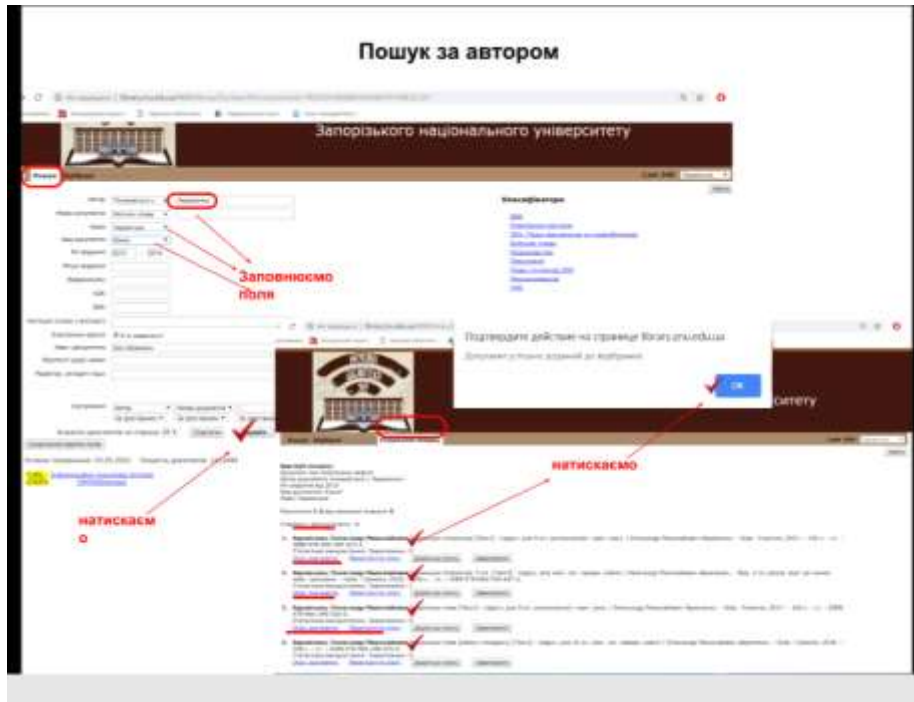

Рис. 2.9. Особливості пошуку бібліотечних документів у електронному каталозі Наукової бібліотеки ЗНУ

Отож, у часи воєнного стану та пандемії електронний каталог відкриває широкі можливості навчальної та наукової діяльності, допомагає зорієнтуватися в науковому просторі університету, здійснювати власні дослідження незалежно від місцезнаходження.

Великий інформаційно-просвітницький потенціал мають і віртуальні виставки та огляди, створені працівниками Наукової бібліотеки ЗНУ. Адже в інформаційну добу віртуальна виставка має низку переваг: «використання інформаційних технологій, динамічний синтез тексту, графіки, відео, звуку; відсутність просторових і часових обмежень; масовість; варіативність, здатність до швидкого оновлення, доповнення, адаптації джерел інформації; економність на стелажах, стендах, виставкових шафах і площах» [45].

Серед віртуальних виставок Наукової бібліотеки ЗНУ можна виділити інформаційно-консультаційні («Ідентифікатори у світовому інформаційному просторі», «Реєстрація DOI для фахових видань ЗНУ», «LibClient Android – бібліотека завжди з тобою») та описові («Перлини бібліотечного фонду.

Видання минулих століть. 120 років бібліотечному фонду Наукової бібліотеки ЗНУ (1897-2017 рр.)», «Проектна діяльність – стратегічний напрямок розвитку Наукової бібліотеки Запорізького національного університету», «Проект "Відкритий простір бібліотеки" Open Space Library»).

Отже, проведений огляд та аналіз цифрових ресурсів Наукової бібліотеки ЗНУ дозволяє стверджувати, що наукова бібліотека на сьогодні являє собою інформаційний центр університету, чому сприяє впровадження цифровізації, автоматизації бібліотечних процесів та створення електронної бібліотеки. Для задоволення інформаційних потреб університетської спільноти Наукова бібліотека пропонує різноманітні інформаційні ресурси та засоби інформаційної взаємодії, широкий спектр цифрових інформаційних продуктів і послуг.

Однак варто відзначити певні недоліки, а також перспективи подальшої цифровізації бібліотечної діяльності університетської книгозбірні:

- якщо обсяг електронного каталогу досяг 1 млн 200 тис. бібліографічних записів на всі види друкованих та електронних видань, що надходять до бібліотеки та результати ретроспективного обліку фондів, то фонд електронної бібліотеки нараховує всього близько 131 тис. електронних видань і потребує розширення;

- в електронних базах даних відсутні аудіовізуальні архіви, цифрові архіви культурної спадщини;

- бракує бібліотеці й просування інформаційних послуг і продуктів у соцмережах, іміджування бібліотечних проєктів і ресурсів.

ВИСНОВКИ

Отже, у бакалаврській роботі ми дослідили сучасні види інформаційної продукції українських бібліотек в умовах цифровізації суспільства. У ході дослідження було розв'язано всі поставлені завдання.

1. У теоретичному розділі ми окреслили методологічні та теоретичні засади дослідження сучасних напрямків інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек. Було розглянуто інформаційно-аналітичну діяльність бібліотеки як процес пошуку, збору, обробки інформації для задоволення інформаційних потреб користувача, що спрямований на перетворення первинної інформації на вторинну, нову, аналітичну інформацію.

На основі аналізу праць дослідників, Закону України «Про інформацію» та галузевих стандартів було проаналізовано поняття «інформаційна продукція, інформаційний продукт, інформаційна послуга» і з'ясовано, що інформаційна продукція поділяється на: нематеріальну – послуга, коли об'єктом виробництва є комунікаційні процеси, і матеріальну – продукт, коли об'єктом виробництва є інформація на матеріальних носіях, або накопичені у фондах первинні джерела інформації.

Традиційними бібліотечними продуктами називають створення бібліографічних описів, анотування документів, реферування документів, створення оглядових документів, систематизацію, предметизацію та каталогізацію документів.

2. Цифровий вектор розвитку українських бібліотек передбачає оновлення всіх аспектів їх діяльності: від методів формування та зберігання інформації до способів обслуговування користувачів. Це включає впровадження нових технологій, таких як електронні ресурси, онлайн-каталоги, віртуальні виставки та репозитарії.

Було виявлено такі переваги цифрових інновацій для бібліотек:

– Підвищення доступності інформації: користувачі можуть отримувати доступ до інформації з будь-якого місця та в будь-який час, що робить бібліотеки більш зручними та доступними.

– Розширення спектра послуг: бібліотеки можуть пропонувати нові послуги, такі як онлайн-курси, віртуальні консультації та доступ до електронних книг та журналів.

– Збільшення залученості користувачів: інноваційні методи роботи з користувачами, такі як соціальні мережі та онлайн-спільноти, допомагають бібліотекам залучати нову аудиторію та налагоджувати зв'язок з існуючими користувачами.

– Підвищення ефективності роботи: цифрові технології можуть допомогти бібліотекам автоматизувати рутинні завдання, звільняючи час для більш важливої роботи з користувачами.

Приклади сучасних цифрових практик в бібліотеках:

– Створення інформаційних сайтів та репозитаріїв: це дає користувачам доступ до електронних ресурсів, таких як книги, статті, зображення та відео.

– Надання послуг віртуальної довідкової служби: користувачі можуть отримувати допомогу з пошуком інформації онлайн.

– Запровадження електронних каталогів: це робить пошук книг та інших матеріалів більш зручним та швидким.

– Використання соціальних мереж: бібліотеки можуть використовувати соціальні мережі для спілкування з користувачами, реклами своїх послуг та просування читання.

– Проведення онлайн-заходів: це можуть бути віртуальні книжкові клуби, лекції, семінари, флешмоби, бібліофреші та інші події.

3. У другому розділі було охарактеризовано новітні напрямки діяльності запорізьких бібліотек, пов'язані з цифровізацією, зокрема, проаналізовано інформаційно-комунікаційну та інформаційно-аналітичну роботу запорізьких бібліотек, використання новітніх технологій в умовах сьогодення, розглянуто

сучасні інформаційно-аналітичні продукти й послуги КЗ ЗОУНБ та Центральної міської бібліотеки Запоріжжя для дорослих, цифрові бібліотечні проєкти Наукової бібліотеки ЗНУ.

З'ясовано, що за умови прагнення бібліотеки бути актуальною та сучасною, їй потрібно звернути увагу на соціальні мережі й специфіку роботи в них. Діяльність у соціальних мережах є важливою частиною маркетингової комунікації бібліотеки, яка дозволяє миттєво звернутися до всієї цільової аудиторії, виявити її потреби, своєчасно анонсувати нові послуги, забезпечити зворотний зв'язок. Системна, оперативна та якісна робота в мережі дозволить бібліотеці ставати для людей більш вагомим закладом суспільного спілкування

4. Завдяки аналізу Facebook-сторінки та Youtube-каналу ЗОУНБ, Instagram-акаунту Центральної міської бібліотеки Запоріжжя для дорослих було виокремлено та розглянуто такі нові види інформаційних продуктів сучасних бібліотек, як пости або публікації різної тематики на сторінках соцмереж, мультимедійні публікації, інтерактиви та опитування в актуальних історіях, stories, анонси, інфографіку, анімовані постери, анонси, буктрейлери. Ці інноваційні інструменти дозволяють залучити широку аудиторію до споживання бібліотечної продукції, популяризувати діяльність бібліотек, розширювати коло читачів, сприяти їх інтелектуальному та духовному зростанню.

5. У контексті диджиталізації розглянуто інноваційну науково-інформаційну діяльність Наукової бібліотеки ЗНУ: виділено основні етапи цифровізації університетської книгозбірні, розглянуто провідні цифрові проєкти, створені працівниками бібліотеки. У науковий і цифровий дискурс сучасності ця бібліотка включена завдяки таким інноваційним продуктам, як електронний каталог, Е-бібліотека, електронна база фахових видань ЗНУ, електронні бібліографічні покажчики ЗНУ, віртуальні книжкові виставки, інституційний репозитарій ЗНУ, наукометрія. Користувачам пропонують такі цифрові сервіси та послуги: онлайн-реєстрація, онлайн консультація

бібліографа, визначення індексів УДК, перевірка на плагіат, генератор штрихкодів, сканування літератури та електронна доставка цифрових копій.

Отже, цифрові інновації є ключовим фактором розвитку бібліотек у ХХІ ст. Завдяки інноваціям бібліотеки можуть стати більш доступними, зручними та ефективними, а також краще відповідати потребам сучасних користувачів. Інформаційно-комунікаційна діяльність забезпечує функціонування та ефективну роботу бібліотек різних типів. Регіональним книгозбірням варто приділяти більше уваги різним аспектам використання цифрових технологій та розвивати цей напрямок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березенко В. В., Санакоєва Н. Д., Лаковський К. С. Реклама в умовах діджиталізації: українські реалії / за ред. В. А. Ковпак, Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2021. 176 с.
2. Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації : матеріали Міжнар. наук. конф. (6–8 жовт. 2020 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. наук. б-к та інформ. центрів акад. наук – членів МААН; відп. за вип. М. В. Іванова. Київ, 2020. 734 с.
3. Бібліотечні компетентності в умовах нових викликів : матеріали наук.-практ. конф., 5 жовт. 2022 р., Вінниця / Метод. об-ня б-к ЗВО м. Вінниці, Наук. б-ка ВНМУ ім. М. І. Пирогова ; уклад. М. І. Мельник ; відп. за вип. Н. М. Кравчук. – Вінниця, 2022. – 60 с.
4. Білоус В. С. «Ні карантину на знання та інформаційно-бібліотечні послуги!»: з досвіду дистанційної роботи освітянської книгозбірні. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2021. № 1. С. 31-34.
5. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність : навчальний посібник. Київ : Університет «Україна», 2013. 416 с.
6. Відділ наукової інформації та бібліографії ЗОУНБ. URL: <https://www.youtube.com/@bibliogrzounb>
7. Горовий В. Національні інформаційні процеси в умовах глобалізації. Київ : НБУВ, 2015. 332 с.
8. Гранчак Т. Бібліотека в інформаційному супроводі управління суспільними процесами. Київ : НБУВ, 2014. 184 с.
9. Гранчак Т. Використання національними бібліотеками соцмереж для представлення бібліотечних продуктів і послуг. *Бібліотечний вісник*. 2016. № 1. С. 18–29.
10. Давидова І. О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві : навч. посіб. Харків : ХДАК, 2005. 295 с.

11. Данилюк Н. Наукова бібліотека ЗНУ активно працює в онлайн-режимі. URL: <https://universe.zp.ua/Naukova-biblioteka-ZNU-aktivno-pracju/>
12. Добровольська В. В., Чередник Л. А. Інноваційна діяльність бібліотек в умовах цифрового суспільства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 1. С. 5–11.
13. ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. [Чинний від 2010-07-01]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 31 с. (Інформація та документація).
14. ДСТУ 3582:2013. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
15. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2016-07-01]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 20 с.
16. Загуменна В. В. Класифікація інформаційних продуктів і послуг бібліотек з переорієнтацією на сервісність обслуговування. URL: <https://www.slideshare.net/rusya77/ss-21501262>
17. Захарова В. І., Філіпова Л. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2013. 336 с.
18. Іванюха Т.В. Аналітико-синтетичне опрацювання документної інформації : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» освітньо-професійної програми «Інформаційно-комунікаційна справа». Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 83 с.
19. Івашкевич О. В. Цифрова трансформація бібліотек України: сьогодення та перспективи. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 2. С. 50–56.

20. Каращук О. Бібліотека в сучасному інформаційному просторі. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2016. № 43. С. 596-610.
21. Кобелєв О.М. Інформаційна аналітика в структурі бібліотечної діяльності в Україні : монографія. Харків : ХДАК, 2012. 246 с.
22. Кобелєв О. М. Проблема визначення інформаційно-аналітичної діяльності. *Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань* : у 2 ч. : матер. Міжнар. наук. конф. (Харків, 26–27 лют. 2009 р.). Харків, 2009. Ч. 1. С. 88–90.
23. Коваль Т., Туровська Л. Інноваційні моделі сучасної бібліотеки у контексті бібліотечно-інформаційного обслуговування. *Вісник Книжкової палати*. 2017. № 1. С. 11-15.
24. Ковальська Л. Інформаційно-аналітична діяльність сучасної бібліотеки. *Бібліотечний вісник*. 2021. № 3. С. 12-21. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2021_3_4.
25. Колесникова Т. О. Впровадження інноваційної моделі бібліотеки університету як чинник глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 11. С. 21-22. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua:82/jspui/handle/123456789/1714>. Дата звернення: 25.09.2022.
26. Кузьменко О. І. Трансформація та розширення функцій бібліотек в сучасному цифровому просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 3. С. 38-44.
27. Лобузін К. В. Цифровий бібліотечний проєкт: визначення, структура, організаційні форми. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації* : матеріали Міжнар. наук. конф. (6–8 жовт. 2020 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. наук. б-к та інформ. центрів акад. наук – членів МААН; відп. за вип. М. В. Іванова. Київ, 2020. С. 209-213. URL : <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1007>

28. Лопата О. Електронні журнали в сучасній системі бібліотечно-інформаційних послуг. *Вісник Книжкової палати*. 2009. № 10. С. 25-28.
29. Макарова Г.Г. Трансформація роботи Наукової бібліотеки Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка з інформаційного забезпечення новітнього процесу в умовах нових викликів. *Бібліотечні компетентності в умовах нових викликів : матеріали наук.-практ. конф., 5 жовт. 2022 р., Вінниця*; уклад. М. І. Мельник ; відп. за вип. Н. М. Кравчук. Вінниця : Наук. б-ка ВНМУ ім. М. І. Пирогова, 2022. С. 34-40.
30. Матвієнко О. В. Види інформаційно-аналітичної діяльності. *Інформаційний менеджмент : опорний конспект лекцій у схемах і таблицях : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін ; М-во освіти і науки України*. Київ, 2007. С. 56–64.
31. Медведєва В. Актуальність інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек у сучасних умовах. *Вісник Книжкової палати*. 2021. № 4. URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/257238>
32. Наукова бібліотека Запорізького національного університету. URL: <https://library.znu.edu.ua/2552.ukr.html>
33. Овсієнко А. Адаптація бібліотек до реалій цифрового простору. *Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація*. 2021. Вип. 1. С. 255-269. DOI:<https://doi.org/10.31470/2518-7600-2021-12-255-269>.
34. Пестрецова Л.А., Білько Є.М. Онлайн-архіви періодики: міжнародний досвід створення цифрових колекцій журналів мод. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечноінформаційного потенціалу в умовах цифровізації*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Київ, 6-8 жовтня 2020. С. 92-96. URL: <http://surl.li/acxco9>
35. Пестрецова Л. А., Білько Є. М. Організація комплектування фонду національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в умовах розвитку інноваційних процесів бібліотечної діяльності. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах*

цифровізації : матеріали Міжнар. наук. конф. (6–8 жовт. 2020 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. наук. б-к та інформ. центрів акад. наук – членів МААН; відп. за вип. М. В. Іванова. Київ, 2020. С. 88-92.

36. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27 січня 1995 р. № 32/95-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>

37. Про інформацію : Закон України від 16.12.2020. № 1089-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

38. Ржеуський А. В. Дистанційні послуги бібліотек України загальнодержавного значення. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 4. С. 11–16.

39. Сисова Ю. В. Бібліотечний фандрайзинг під час війни: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 4. С. 30–34.

40. Сілкова Г. В. До питання класифікації інформаційно-аналітичної продукції. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2013. Вип. 37. С. 40-48.

41. Степанов В.К. Бібліотека в цифровому просторі: занепад і руйнування або початок нової історії. URL : <http://surl.li/acxsw>

42. Струнгар В. Бібліотечні проекти в соціальних медіа як джерела бібліотекознавчих досліджень. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2015. Вип. 41. С. 371–381.

43. Струнгар В. Представлення бібліотеки в інтерактивному медіа-середовищі: змістовий аналіз. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2017. Вип. 46. С. 329–344.

44. Сурмін Ю. П. Теорія систем і системний аналіз : навчальний посібник. Київ : МАУП, 2003. 368 с.

45. Українська бібліотечна енциклопедія. URL: <https://ube.nlu.org.ua/>

46. Хемчян І., Соколовська Н. Освітнянські бібліотеки України в соціальних мережах. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 8. С. 39-43. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua:82/jspui/handle/123456789/1714>.

47. Цифрові бібліотечні ресурси та сервіси підтримки наукових досліджень: сучасні підходи та роль у науковій комунікації: аналітична записка / Лобузін К.В., Дубровіна Л.А., Гарагуля С.С., Горовий В. М., Коновал Л. В., Лобузін І. В., Горєва В. В., Кіраль С. С., Ковальчук Г. І., Костенко Л. Й., Попик В. І., Яременко Л. М.; відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ: НБУВ, 2020. 60 с.

48. Цокало О. Еволюція інформаційно-аналітичної діяльності бібліотеки МНАУ в контексті орієнтації на користувача. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1980/1/doklad-2017.pdf>

49. Чотири простори бібліотеки: модель діяльності: практичний посібник / автори-укладачі: О. Бояринова, О. Бруй, Л. Лугова, Я. Сошинська, І. Шевченко; Українська бібліотечна асоціація. Київ : ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2020. URL: <https://ula.org.ua/259-publikaciyi/vidannya> (дата звернення: січень 2021).

50. Boyd D. *Social Network Sites as Networked Publics: Affordances, Dynamics, and Implications*. New York : Routledge. 2016. 325 p.

51. Lata N. & Owan V. Contemporary Trends and Technologies in Research Libraries: An Overview. *Innovative technologies for enhancing knowledge access in academic libraries*. DOI:10.4018/978-1-6684-3364-5.ch003

52. Sharma J. Innovative technologies in library: new opportunities to the librarian and the library. 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/363847198_Innovative_technologies_in_library_new_opportunities_to_the_librarian_and_the_library

**Декларація академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Патюпкіна Оксана Павлівна, студентка 4 курсу,
форми навчання заочна, факультету журналістики,
спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечка та архівна справа, адреса
електронної пошти oksanapatupkina@gmail.com,

підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Сучасні види інформаційної продукції українських бібліотек в умовах цифровізації суспільства»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом якихознайомена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Патюпкіна О.П.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ(науковий керівник) Іванюха Т. В.

SUMMARY

Patiupkina O.P. Modern types of information products of Ukrainian libraries in the conditions of digitalization of society. Zaporizhzhya, 2024. 52 pp.

The object of the study is the information products of Zaporizhia libraries, in particular, the content of the social networks of the ZOUNB Central Library, the Zaporizhia Central City Library for Adults, and the digital projects of the Scientific Library of ZNU.

The subject of the study is the information-communication and information-analytical activity of Zaporizhia libraries, the use of the latest technologies in today's conditions.

The purpose of the research is to identify the leading directions of the development of the latest forms of information products and services of regional libraries in the conditions of digitization.

To achieve this goal, the following tasks are set:

- 1) to outline the theoretical foundations of the study of modern areas of information and analytical activity of libraries;
- 2) identify trends in the transformation of library products and services in conditions of digitalization;
- 3) to characterize the latest directions of activity of Zaporizhzhia libraries related to digitization;
- 4) consider modern information and analytical products and services of Zaporizhzhia public libraries;
- 5) analyze the digital library projects of the ZNU Scientific Library.

Research methods: the observation method is used in this work during the analysis of scientific literature and publications of famous scientists on this topic; analytical-comparative and case methods were used to compare the information-analytical work of Zaporizhzhia libraries; the descriptive method is applied to reveal the impact of digitalization on their activities. Methods of classification and

generalization are used to analyze library services and products and formulate conclusions.

The methodological and theoretical basis of the research is made up of the works devoted to the information and analytical activities and products of modern libraries by such scientists as V. Varenko, T. Granchak, V. Zagumenna, O. Kobelev, V. Medvedeva, L. Pestretsova, G. Silkova, and as well as researchers of innovative library processes T. Koval, T. Kolesnikova, O. Kuzmenko, K. Lobuzina, O. Lopaty, A. Ovsienko, A. Rzhensky, N. Sokolovska, V. Stepanov and others.

The scientific novelty of the work lies in the fact that modern trends in the development of information and analytical activities of Ukrainian libraries in the conditions of digitalization and martial law have been implemented using the example of Zaporizhia book collections. For the first time, the latest information products of the ZOUNB KZ and digital projects of the Scientific Library of ZNU were investigated.

Scope: the results of the study can be useful for the development of modern Ukrainian libraries and improving their work in order to meet the needs of consumers and effective information and communication activities.

Keywords: INFORMATION AND ANALYTICAL ACTIVITIES, INFORMATION LIBRARY PRODUCT, INFORMATION SERVICES, DIGITALIZATION, DIGITAL LIBRARY PROJECT.